

EFICIENȚA METODELOR INTERACTIVE ÎN DEZVOLTAREA GÂNDIRII LATERALE LA PEȘCOLARI

Apetre Eugenia- Educatoare GPN „Obcini”- Suceava

Metodele interactive dezvoltă și stimulează capacitățile intelectuale, cognitive, gândirea divergentă, gândirea critică, gândirea laterală, capacitatea de ascultare, ascultarea activă, capacitatea de comunicare, capacitatea de înțelegere, de cunoaștere de sine și recunoaștere a calităților partenerilor, coechipierilor, capacitatea de evaluare și autoevaluarea, capacitatea de sinteză, capacitatea de decizie, de comparație și generalizare, de descriere, de abstractizare, de argumentare, de aplicare.

Gândirea laterală semnifică un mod de a gândi care urmărește schimbări în percepții, concepte și idei prin utilizarea unor instrumente specifice. Gândirea creativă este o deprindere mentală pe care oricine poate să o achiziționeze - dacă își dorește. Instrumentele gândirii laterale pot fi învățate, exersate și folosite într-o manieră deliberată. Gândirea laterală nu este altceva decât abilitatea de a gândi creativ, și de a ieși în mod degajat din “zona de confort”, concept care se poate referi atât la rezolvarea ingenioasă a problemelor personale, cât și a celor legate de inspirație, imaginație sau propria afacere și abordarea subiectelor dintr-o perspectivă neașteptată. Gândirea laterală este strâns legată de intuiție, creativitate și dispoziție, toate au aceeași bază, însă gândirea laterală este un proces deliberat. În vreme ce creativitatea se rezumă la descrierea unui rezultat, gândirea laterală este descrierea unui proces. Un rezultat poate fi doar admirat și consacrat, pe când un proces poate fi învățat pentru a fi folosit. Creativitatea este o abilitate nu un talent. A avea o idee creativă nu este același lucru cu a avea o idee diferită, ceea ce o face pe prima să fie aplicabilă este eficiența. Când gândim lateral, obiectivul gândirii nu este corectitudinea ci eficiența. E adevărat, pentru a gândi eficient trebuie să gândim corect. A gândi corect înseamnă a avea dreptate mereu. A gândi eficient înseamnă a avea dreptate doar în final.

Copilul preșcolar este prin natura sa creativ datorită imensei sale curiozități, a freamăntului permanent pentru a cunoaște tot ceea ce se petrece în jurul său. În perioada preșcolară imaginația se exprimă viu prin tot ceea ce face copilul la grădiniță

Stimularea potențialului creativ al preșcolarilor impune utilizarea unor strategii euristice care implică preșcolarul în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității și strategiile creative care pun accentul pe gândire laterală, spontaneitate, originalitate. Dintre metodele bazate pe acțiunea fictivă, jocul ocupă un rol important în strategia de educare a creativității. Preșcolarii creativi se diferențiază de restul grupului prin diferite comportamente specifice. Foarte curioși, vin cu soluții neobișnuite, cu idei originale, au inițiativă și au un spirit de observație foarte dezvoltat, pun întrebări adecvate, fac conexiuni între elemente aparent fără nici o legătură, explorează noi posibilități, manipulează, controlează simultan mai multe idei, învață rapid și ușor, au o memorie bună, imaginație vie, vocabular vast. Metodele interactive sunt foarte eficiente în dezvoltarea creativității și stimularea învățării de lungă durată, cât și a gândirii laterale.

Specific metodelor interactive de grup este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente.

Una dintre metodele unde copiii au posibilitatea de a-și exprima ideile originale și de a da dovadă de spirit de observație este metoda celor șase pălării gânditoare. Cele șase pălării întruchipează șase posibilități de procesare a datelor. Schimbarea pălăriei îți oferă eliberarea față de stilul convențional de tratare a problemelor și îți permite cât mai multe informații

variate privind o situație concretă. Este o tehnică interactivă, de stimulare a creativității participanților care se bazează pe interpretarea de roluri în funcție de pălăria aleasă. Gândește în conformitate cu pălăria pe care o porți. Această metodă a fost creată de Eduard de Bono.

De Bono precizează că termenul „gândire laterală” poate fi folosit în două sensuri: „unul specific; gândirea laterală fiind în acest caz un set de tehnici sistematice utilizate pentru schimbarea percepțiilor și conceptelor și generarea unor noi, altul general; gândirea laterală fiind din această perspectivă explorarea unor posibilități și abordări multiple în locul urmării unei singure abordări”. Deși autorul ia în considerare ambele accepțiuni, este într-o mai mare măsură preocupat de prima.

Gândirea laterală, presupune renunțarea la limite de orice fel, îndepărtarea modului de gândire tradițional, și eliminarea prejudecăților din minte.

Metodele interactive reprezintă strategii, care presupun explorarea unui subiect din mai multe perspective, implicarea activă și creativă a copiilor stimulează gândirea productivă, gândirii divergență și laterală, libertatea de exprimare a cunoștințelor, a gândurilor, a faptelor.

În continuare voi prezenta contexte care contribuie la dezvoltarea gândirii laterale la preșcolari prin folosirea metodelor interactive: „*Explozia stelară*”, „*Cubul*”, „*Braistormingul*”. Acestea oferă copiilor posibilități variate de procesare a datelor, de stimulare a creativității și permit tratarea diferită a unor situații concrete, valorificând informațiile și cunoștințele dobândite, contribuind eficient la dezvoltarea gândirii laterale.

Brainstormingul, în traducere directă „furtună în creier”, sau „asalt de idei” este o metodă pe care am folosit-o pentru a ajuta copiii să emită cât mai multe idei, fără a critica soluțiile găsite. Această metodă am utilizat-o frecvent în activitățile de dezvoltarea limbajului pentru a da frâu liber imaginației copiilor și a le dezvolta capacitățile creatoare.

Cu rezultate bune am folosit acesta metodă și în cadrul povestirilor create după un tablou, sau un șir de ilustrații, în lecturile după imagini, convorbiri și jocuri didactice.

Astfel, în cadru proiectului tematic „Sărbători de iarnă” la activitatea de cunoașterea mediului cu tema: „Tradiții și obiceiuri de iarnă”, preșcolarii au fost puși în situația de a formula întrebări pentru rezolvarea problemelor puse în discuție.

Introducerea în activitate a preșcolarilor am făcut-o prin metoda *Brainstorming*, copiii fiind puși în situația de a spune tot ce le vine în minte când aud cuvântul „iarnă”, urmărind astfel dezvoltarea creativității, prin enunțarea spontană a cât mai multor idei despre tema pusă în discuție, realizând astfel pregătirea apercceptivă a copiilor în vederea însușirii noului conținut. Această metodă a stimulat creativitatea copiilor, participarea activă, spiritul competitiv, a generat multe idei noi și originale, a oferit posibilitatea preșcolarilor să se manifeste liber și spontan. Fiecare copil a răspuns printr-un enunț scurt în ordinea stabilită fără să repete ideile colegilor. După enunțarea ideilor, copiii au fost puși să reflecteze asupra lor și să se pronunțe care sunt cele mai aproape de adevăr. Au fost subliniate ideile care se încadrau în sarcina didactică și care conturau ideea finală. Aceste caracteristici sunt împărțite în 3 categorii: caracteristici care țin de tradițiile și obiceiurile de iarnă, caracteristici care țin de respectarea omului a tradițiilor și obiceiurilor de iarnă, caracteristici care nu se încadrează în nici o categorie și care vor fi eliminate.

După introducerea în activitate, realizată prin brainstorming, am anunțat tema abordată „**Tradiții și obiceiuri de iarnă**”, având ca mijloc de realizare lectură după imagini, am ales cinci copii, care la rândul lor, au ales fiecare câte o steluță cu o întrebare. După ce, cei cinci copii, au ales o steluță, fiecare și-a ales trei parteneri cu care să formeze echipa. Pe rând, le-am citit întrebarea de pe steluță și le-am explicat modul de lucru. Fiecare echipă trebuie să găsească cât mai multe întrebări referitoare la imaginea prezentată, folosind întrebarea de pe steluță aleasă. Pentru a obține cât mai multe conexiuni între întrebările descoperite, am stabilit

ordinea adresării întrebărilor (**CE, CINE, UNDE, CÂND, DE CE**). Am citit întrebarea de pe steluța și timp de 5 minute copiii au analizat tabloul cu tradiții și obiceiuri de iarnă și au formulat în grup cât mai multe întrebări în concordanță cu situațiile problema descoperite de grup. După expirarea timpului copiii au revenit în semicerc și au adresat întrebările elaborate în grup, celorlalte grupuri, aceștia au dat răspunsuri la întrebări sau adresat noi întrebări de același tip , completând eforturile acestora, astfel se stimulează activitatea grupelor.

Întrebările interesante au fost scrise pe câte o steluță , care se fixează pe o imagine sugestivă (poster). Întrebările găsite s-au trecut pe poster cu aceiași culoare ca și întrebarea scrisă pe steluța aleasă de grup. Astfel s-au găsit următoarele întrebări:

CE:

Ce anotimp este prezent în imagini?

Ce fenomen al naturii este prezentat în imagini ?

Ce fac copiii din imagine ?

Ce obiceiuri de iarnă sunt prezentate în imagine ?

Ce colinde sunt prezentate în imagini ?

Ce este un colind ?

Ce au copiii în mâna ?

Ce simbolizează Steaua ?

Ce simbolizează Sorcova ?

Ce fac gospodării din imagine ?

Ce urări fac copii în colindul lor ?

CINE:

Cine merge cu colindul ?

Cine împarte copiilor colaci și mere ?

Cine face urări gospodarilor ?

Cine colindă gospodarilor?

CÂND:

Când ninge?

Când merg copiii cu colindul?

Când merg copiii cu Steaua ?

Când sărbătorim Nașterea Domnului?

Când sărbătorim Crăciunul ?(anotimpul)

Când mergem cu Sorcova?

UNDE

Unde sunt copiii din imagine ?

Unde merg ei ?

Unde pun ei colacii și merele date de gospodari ?

DE CE?

De ce ninge ?

De ce le place copiilor anotimpul iarnă ?

De ce merg cu Steaua ?

De ce merg cu Sorcova ?

De ce gospodării îi primesc cu bucurie pe colindători ?

În cadrul activității am folosit ca metodă „*Cubul*”, metodă care mi-a permis explorarea temei despre tradițiile și obiceiurile de iarnă din mai multe perspective. Astfel că, am împărțit grupa în mai multe subgrupe, în funcție de cifra extrasă din bol cu ajutorul metodei mâna oarbe, pe fiecare față a cubului se află o cifră, ordinea de rezolvare a sarcinilor este aleatorie prin rostogolirea cubului.

1) Descrie obiceiul de a merge cu Steaua (povestiți pe baza imaginii) !

2) **Compară** obiceiul de a merge cu Steaua cu cel de a merge cu Sorcova (adică să spunei asemănările și deosebirile dintre cele două obiceiuri) !

3) **Asociază** fiecărui colind obiectul de colindat potrivit!

4) **Analizează** comportamentul copiilor care merg cu colindul !

5) **Aplică** pentru obiceiurile de iarnă: fiecare echipă va spune un colind celeilalte echipe

6) **Argumentează** :” De ce sărbătorile de iarnă sunt un prilej de bucurie ? “.

- pentru că vine Moș Crăciun,
- pentru că împodobim bradul,
- pentru că ne strângem toată familia împreună ,
- pentru că se întorc părinții în țară din străinătate ,
- pentru că mergem la colindat,
- pentru că ,cântăm împreună cu toți membrii familiei colinde ,
- pentru că primim multe daruri ,
- pentru că ne jucăm cu zăpadă ,

Toate aceste probe din cadrul metodelor folosite în cadrul acestor activități , reprezintă pași prin care putem dezvolta gândirea laterală utilizând întrebări stimulative implicându-i activ și creativ, îi ajutăm să învețe să facă conexiuni, să culegă informații despre tema pusă în discuție, să identifice probleme diferite , promovând diversitatea ideilor ,încurajând autonomia copilului și învățarea prin cooperare. Astfel că, în exemplele prezentate am folosit tehnicile de gândire laterală:

- *tehnica focus* – copiii au formulat soluții la întrebările puse ,oferind definiții alternative pentru a obține cele mai bune rezultate pentru tema pusă în discuție;
- *conceptul triunghi*: pentru a genera mai multe idei utilizând steluțele cu întrebările aferente („ce/cine/unde/când/de ce?”) folosită în cadrul metodei explozia stelară.
- *conceptul evantai* ,în care copiii au generat un număr mare de idei satisfăcând același focus, în care am folosit metoda brainstorming.

După ce înveți tehnicile de Gândire Laterală poți să: rezolvi probleme pe care nu le-ai putut rezolva cu metode obișnuite; să privești lucrurile din mai multe perspective - ai abilitatea de a gândi altfel decât critic și analitic; să descoperi idei noi și creezi noi produse, procese și servicii; să valorifici la maxim potențialul indivizilor și echipelor, ai șansă de a inova și a fi lider pe piață, poți preîntâmpina blocajele în gândire; ești practice, vezi oportunități acolo unde alții văd probleme; derulezi aceleași procese mult mai eficient, salvând timp și bani.

Implementarea acestor instrumente didactice moderne presupune un cumul de calități și disponibilități din partea cadrului didactic: receptivitate la nou, adaptarea stilului didactic, mobilizare, dorință de autoperfecționare, gândire reflexivă și modernă, creativitate, inteligența de a accepta noul și o mare flexibilitate în concepții.

Activitățile pe care le desfășurăm cu preșcolarii trebuie să aibă un caracter spontan, să contribuie la dezvoltarea independenței în gândire și acțiune. Utilizarea metodelor active transformă activitatea într-o aventură a cunoașterii, în care copilul e participant activ; întâlnește probleme, situații complexe pentru mintea lui de copil, dar în grup, prin analize, dezbateri, descoperă răspunsuri la întrebări, rezolvă sarcini de învățare, se simte responsabil și mulțumit la finalul activității. Aceste metode îi ajută pe copii să-și formeze personalitatea, să se cunoască, să-și descopere stilul propriu de gândire și acțiune. Totodată ele stimulează interesul copiilor pentru cunoaștere, a dorinței de a căuta informații și de a le utiliza în diferite situații.

Preșcolarii învață să lucreze împreună, își unesc forțele pentru a reuși să realizeze sarcina primită sau pentru a rezolva o problemă cu care se confruntă. Interrelațiile dintre membrii grupului și, emulația, sporește interesul pentru o temă sau o sarcină dată, motivând copiii pentru învățare. Grupul dă un sentiment de încredere, de siguranță, antrenare reciprocă

a membrilor ce duce la dispariția fricii de eșec și determină curajul de a-și asuma riscul. Interacțiunea colectivă are ca efect și educarea stăpânirii de sine și a unui comportament tolerant față de opiniile celorlalți, înfrângerea subiectivismului și acceptarea gândirii colective.

Instrumentele Gândirii Laterale pot fi învățate, exersate și folosite într-o manieră deliberată. În încheiere, putem afirma că gândirea laterală are legătură cu intuiția, creativitatea și dispoziția. Este un alt mod de a gândi, de a ne folosi mintea. Se ocupă cu generarea de noi idei și de spargerea barierelor conceptuale ale ideilor vechi.

Bibliografie:

- Breben, Silvia , Gongea, Elena, Ruiu, Georgeta, Fulga, Mihaela, Editura Arves, 2002;
„Metode interactive de grup” - ghid metodic,
Cerghit, Ioan, (1997), Metode de învățământ, E.D.P., București
Pânișoară, Ion - Ovidiu, (2001), Comunicarea eficientă. Metode de interacțiune educațională, Editura Polirom, Iași